

КЛАСИФІКАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У статті розкрито суть облікової інформації як основи управління підприємством, обґрунтовано її видові групи в розрізі визначених класифікаційних ознак та інтерпретовано значення кожної для прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: облікова інформація, класифікаційні ознаки, вид облікової інформації, управління підприємством, прийняття управлінських рішень.

I. Вступ. Кожне підприємство можна вважати системою, функціонування якої базується на синергійному поєднанні всіх видів ресурсів. У складі останніх, при сучасних умовах господарювання економічного суб'єкта, провідна роль належить інформаційним, як "мають такі властивості: невичерпність та відтворюваність; збереження і збільшення незалежно від використання; потенційність застосування у майбутньому" [1]. Важливість інформації в управлінні не потрібно доводити. Якщо вважати, що вона являє собою сукупність даних у формі знань, то саме на основі них при використанні людського потенціалу відбувається поєднання в операційному циклі матеріальних, фінансових, трудових та ін. ресурсів. Внаслідок чого, як правило, отримується економічний результат у формі доходу підприємства. Саме доходу, а не прибутку, адже не завжди вдається окупити величину понесених витрат. Причини такої ситуації є безліч. Однією суттєвою часто може бути невдало прийняте управлінське рішення через недостатню неякісну поінформованість.

Тобто в ринкових умовах видозмінюється призначення інформаційного фактора у системі управління. Це стосується облікової інформації, яка не лише повинна фіксувати дані минулих подій, але й створювати можливості для прогнозування та моделювання потенційних ситуацій функціонування підприємства.

Процес формування та використання облікової інформації, як основи прийняття управлінських рішень щодо діяльності та розвитку економічного суб'єкта, висвітлювали у своїх наукових доробках Л. Коваль, Н. Правдюк, В. Фаріон, Т. Фаріон, В. Яворов та ін. Однак доцільним є дослідження питання класифікації та видів облікової інформації в системі управлінських процесів на підприємстві. Тобто "механізм реалізації формування облікової інформації для управління не набув належного висвітлення, зокрема, відсутня класифікація для практичної діяльності" [2].

II. Постановка завдання. Метою написання статті є визначення суті облікової інформації як основного ресурсу в управлінні підприємством та обґрунтування в цьому процесі значимості її видових груп за відповідними класифікаційними ознаками.

III. Результати. У масиві даних про підприємства, установи, організації, державні структури, суспільні зміни тощо формується економічна інформація, яка "використовується на всіх рівнях управління народним господарством країни" [3]. Виокремлюють різні ознаки її класифікації, найважливішою з яких є поділ відповідно до виконуваних в управлінні функцій (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація економічної інформації залежно від виконуваних в управлінні функцій
Джерело: розроблено на основі [3; 4].

Облікова інформація є однією з складових, “цілісною підсистемою” [5] економічної і займає її 88-90 % частки [3] та за допомогою обліку відбувається одержання інформаційних ресурсів [1] для управління підприємством. Її специфіка “в тому, що вона є основною інформацією, яка надходить від об’єкта управління до його суб’єкта, а її значення полягає в можливості суб’єкта здійснювати попередній, поточний і подальший контроль за об’єктом” [6, с. 99]. Оскільки “саме в обліку проявляється неподільність інформації як предмета, засобу і результату праці” [2], практичним відображенням чого є формування планів, прогнозів, звітів тощо, то види облікової інформації частково перегукуються з класифікацією економічної (рис. 2). Доцільно акцентувати увагу на окремих основних групах, частина яких має документальне підтвердження у формі наказів, реєстрів тощо.

Вид господарського обліку. “Інформація бухгалтерського обліку потрібна менеджерам в управлінні господарськими процесами для забезпечення поточних і майбутніх вигод” [1]. Вона базується на *оперативній* обліковій інформації у розрізі кругообігу господарських засобів через управління процесами постачання, виробництва та реалізації. Внаслідок галузевої специфіки окремих підприємств, зокрема торговельних, поточному контролю підлягають процес придбання та збуту. Для визначення позицій підприємства у системі функціонуючих економічних суб’єктів за конкретних умов місця і часу управлінським персоналом використовується *статистична* облікова інформація.

Вид бухгалтерського обліку. Інформація *фінансового* обліку відображає поточний фінансовий стан підприємства та результати його господарської діяльності за певний період. *Управлінський* облік охоплює всі види облікової інформації, яка необхідна для ефективного поточного та оперативного управління в середині підприємства [1; 5].

Створена за даною ознакою класифікації система облікової інформації для управління підприємством це взаємопов’язані дані фінансового та управлінського обліку, внаслідок чого загалом визначається сукупність показників оцінки витрат, собівартості і формування фінансових результатів із метою прийняття оптимальних управлінських рішень [2]. Адже перший вид облікової інформації має поверхневий аналітичний характер і без внутрігос-

подарських даних управлінський персонал не має можливості визначити резерви збільшення результатів діяльності.

Що стосується виду облікової інформації – *податкова*, то її значимість в управлінні пояснюється необхідністю своєчасності та правильності проведення розрахунків підприємства за податками та обов’язковими платежами державі.

Форма відображення. Візуальна облікова інформація представлена у табличній формі фінансової та управлінської звітності, а також через графіки динаміки показників у часовому періоді. Завдяки досягненням науково-технічного прогресу управляти підприємством можна дистанційно. Тобто подавати керівництву облікові дані й отримувати до виконання управлінські рішення у формі *аудіо- або аудіо-візуальної* інформації.

Форма подання. Напевне облікова інформація є одним із небагатьох видів економічної, яка має комбіноване поєднання в одному документі трьох форм подання. Адже є позиції, які заповнюються *буквенно*. При наявності у ньому натуральних або трудових вимірників для їх переведення у грошові застосовується *цифрова* форма. Представленням *кодованого* подання інформації в обліку є план рахунків, які проставляють при котируванні документів.

Призначення. Прикладом *довідкової* облікової інформації є зокрема законодавча, яка має навіть не рекомендаційний, а ознайомчий характер. Оскільки ведення окремих видів обліку неможливе без дотримання всіх постійно-змінних правових вимог, то *виконавчу* групу формують ті нормативні акти, які є обов’язковими. *Директивна* облікова інформація формує для управління підприємством дані про зовнішні умови господарювання, наявність конкуренції, споживчий ринок тощо.

Функція виконання. Оскільки “відмінною особливістю облікової інформації є її письмова (електронна) форма, яка відображається у документах” [7], то всі вони виконують певні функції. Зокрема *розпорядча* група формується з наказів, положень, рішень керівництва. *Нормативна* містить обов’язкові для виконання або досягнення показники, які визначаються на галузевому чи локальному рівнях. Оскільки важливою особливістю облікової інформації є “обов’язковість її створення та представлення” [7], найтипівішим прикладом є узагальнення отриманих поточних і підсумкових даних у формі *звітів*.

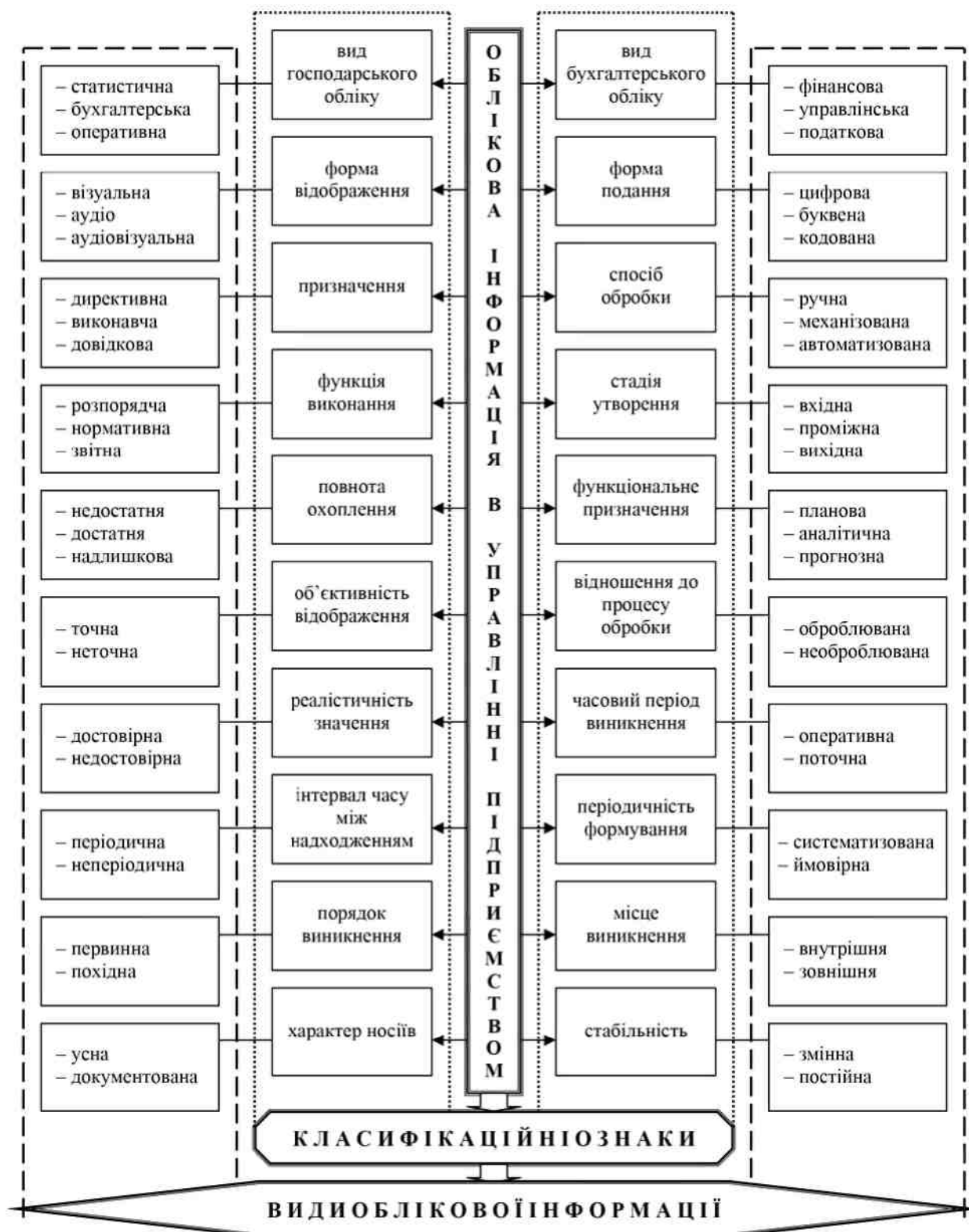

Рис. 2. Класифікація облікової інформації в управлінні підприємством

Джерело: розробка автора.

Стадія утворення. Метою формування облікової інформації є надання користувачам даних про господарську діяльність підприємства з метою управління ним. Як правило у формі фінансової або внутрігосподарської звітності. Однак для отримання звітних показників облі-

кова інформація проходить певну обробку, відповідно до чого виокремлюють її види. *Вихідними* є дані, що отримуються з первинних документів. За однорідними ознаками початкові дані групуються і формується для використання *проміжна* інформація, наочним прикла-

дом якої є зведені відомості, облікові реєстри тощо. Саме останні є основою для отримання *вихідної* інформації у формі звітів, таблиць, графіків тощо.

Спосіб обробки. Сучасні інформаційні технології дають можливість швидкої обробки облікової інформації та отримання не лише поточних аналітичних даних, але й прогнозних показників. Однак при цьому завжди існує ризик знищення збережених інформаційних масивів через несправність комп'ютерної техніки. Тому *ручний* спосіб обробки є частіше обліковим резервом в управлінні діяльністю. Швидке та окупне (порівняно дешеве з отриманими вигодами) впровадження технологічних досягнень є доступним для ведення обліку юридичними і фізичними особами, що виокремлює в окремий вид *механізовану* облікову інформацію. Однак висока вартість придбання пакетів прикладних програм для обробки даних трансформує поширене в науковому світі поняття "автоматизоване робоче місце бухгалтера" в механізоване. Це засвідчує, що *автоматизований* масив облікової інформації часто формується через так звані "самовстановлені" методи обробки або пристосоване до цих вимог типове вільнодоступне комп'ютерне забезпечення.

Функціональне призначення. Часто в наукових дослідженнях суть облікової інформації в управлінні економічним суб'єктом (підприємством, установою, організацією) чи окремих аспектах його діяльності зводять до формування та обробки даних бухгалтерського (фінансового) обліку. Тобто за суворовизначеними законодавчо обов'язковими для дотримання методами і вимогами. Однак дані фінансової звітності мають узагальнений частково *аналітичний* характер через їх порівняння за два періоди. Оскільки фінансовий облік є відкритий для внутрішніх і зовнішніх користувачів, то у формуванні *планової* та *прогнозої* облікової інформації щодо розвитку підприємства він має поверхнєве значення. Таким чином за даною ознакою класифікації утверджується важливість управлінського обліку в прийнятті рішень.

У межах кожної з вищерозглянутих класифікаційних ознак можливим є поєднання видів облікової інформації і формування нової – комбінованої. Найкраще це підтверджується документальним відображенням і поданням даних управлінському персоналу. Водночас за всіма іншими класифікаційними ознаками облікова інформація має діаметрально проти-

лежне значення. Типовим прикладом є її поділ за місцем виникнення – "зовнішня інформація надходить від вищих органів, а також підприємств, організацій і установ, які підтримують з об'єктом управління господарські зв'язки", внутрішня формується "на підприємстві (в об'єднанні)" [8]. Тобто наявність певного масиву даних одного виду облікової інформації виключає інший у розрізі однієї класифікаційної групи, однак існує ймовірність їх трансформації, що залежить від професіоналізму та дій працівників бухгалтерії.

IV. Висновки. Вищенаведені класифікаційні ознаки облікової інформації можуть мати різностороннє призначення в системі управління підприємством. Це пояснюється взаємозв'язком між видами і так званім "міжгруповим поглинанням". Адже кожна класифікаційна група може бути як визначальною, так і похідною, при прийнятті управлінських рішень. Така абстрактна ієрархічність між складовими облікової інформації залежить від мети її формування, призначення та використання в управлінні підприємством.

1. Яворов В. В. Роль облікової інформації в управлінні підприємством / В. В. Яворов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.ua>

2. Правдюк Н. Л. Формування облікової інформації для управління / Н. Л. Правдюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2008/Economics/26168.doc.htm

3. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_інформація

4. Економічна інформація і засоби її формалізованого опису. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ktmsh.at.ua/personal/Krasnopolska/ISTKD/Lecture_2.pdf

5. Юзва Р. П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством / Р. П. Юзва. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/651/35/>

6. Фаріон В. Роль облікової інформації в управлінні банком / В. Фаріон, Т. Фаріон // Журнал Європейської економіки, 2013. – Т. 12 (№ 1). С. 96-108. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/jee_2013_12_1_7.pdf

7. Коваль Л. Суть і роль облікової інформації в управлінні підприємством / Л. Коваль. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://confcontact.com/2013_04_04_zhv7_Kinjak.htm

8. Класифікація інформації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-5538.html>

In the article the essence of accounting information as the basis of enterprise management is revealed; its

species groups in terms of classifications criteria are grounded; the value of each one for decision-making is interpreted.

Key words: accounting information, classification criteria, species of accounting information, enterprise management, decision-making.

УДК 658:005.21

Пантелєв М. С., Побережний Р. О.

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Запропоновано використання ресурсно-функціонально-компетентнісного підходу до визначення необхідної та достатньої кількості складових збалансованої системи показників. Доповнено традиційну модель ЗСП інноваційно-інвестиційною складовою та обґрунтовано її використання.

Ключові слова: функціонування та розвиток підприємства, збалансована система показників, інноваційно-інвестиційна складова, інструмент стратегічного управління.

I. Вступ. На сьогоднішній день проблеми функціонування та розвитку національних машинобудівних підприємств є предметом численних досліджень та дискусій як на теоретичному, так і на практичному рівні. Постійні некеровані зміни зовнішнього середовища та їх безпосередній вплив на ефективну діяльність та конкурентоздатність підприємств машинобудування потребують пошуку новітніх теоретико-методологічних та методичних підходів до стратегічного управління розвитком підприємства.

Це обумовлює необхідність розв'язку певних стратегічних завдань по адаптації підприємств до нових умов, швидкої й адекватної реакції на зміни зовнішнього середовища на мікро- та макрорівні. Проте, спроможність підприємств до розвитку залежить не тільки від сприятливості або загроз зовнішнього оточення, а в першу чергу, від реальних можливостей підприємства до використання своїх ресурсів, потенціалу та стратегічних компетенцій до розвитку всіх своїх сфер життєдіяльності.

Теоретичні, методичні і практичні основи стратегічного управління підприємством та його розвитком досліджено у роботах сучасних науковців, серед яких необхідно виділи-

ти Василенка А. В. [1], Должанського І. З. [2], Кизима М. О. [4], Мізюка Б. М. [6], Пономаренко В. С. [7], Раєвнєву О. В. [8], Райко Д. В. [9], Стадник В. В. [10], Сталінську О. В. [11], Ястремську О. М. [12] та інших. Попри велику цінність наукового внеску, зробленого науковцями, у даний час існує багато проблем теоретичного та практичного характеру, пов'язаних з формуванням та реалізацією дієвих та необхідних стратегій розвитку українських підприємств на підставі використання новітніх інструментів стратегічного управління та економіко-математичного моделювання.

II. Постановка завдання. У цьому зв'язку метою статті є представлення пропозицій щодо формування стратегій розвитку машинобудівних підприємств Харківського регіону, заснованих на системному підході та використанні новітнього інструменту стратегічного управління – концепції збалансованої системи показників.

III. Результати. Необхідність переходу до нової парадигми стратегічного управління розвитком машинобудівних підприємств обумовлена інтенсивними змінами, які відбуваються як на внутрішньому так і на світовому ринках сьогодення. Необхідно відзначити, що найбільш поширена сьогодні на українських підприємствах фінансово орієнтована концепція менеджменту, яка здебільшого ґрунтується на показниках фінансової звітності, має низку недоліків, серед яких можна виділити наступні:

- наявність слабкого взаємозв'язку зі стратегічним плануванням;
- сильна орієнтація на минулі результати;
- короткостроковість та відсутність нефінансових показників;
- спрямованість тільки на частину представників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства (власників і менеджмент) [11, с. 162-163].